

8. Tilastotoimisto

Tilastotoimiston toimintakertomus v:lta 1949 oli seuraavan sisältöinen:

Henkilökunta. Ylimääräinen aktuaarin virka muutettiin tilastotoimiston v. 1948 tekemän esityksen mukaisesti sääntöpalkkaiseksi aktuaarin viraksi lokakuun 1 p:stä 1949 lukien ja sijoitettiin 30. palkkaluokkaan. Sen haltijaksi kaupunginhallitus kaupunginvaltuuston valtuutettuna valitsi virkaa haettavaksi julistamatta kyseisen ylimääräisen viran haltijan apulaisaktuaari A.-M. Lipposen. Täten avoimeksi tulleeseen apulaisaktuaarin virkaan valittiin sittemmin valtiotieteiden kandidaatti V. M. Krisé, joka oli sitä hoitanut apulaisaktuaari Lipposen ollessa määrättyä ylimääräiseksi aktuaariksi.

Ylimääräisenä apulaisaktuaarina toimi tammikuun 1 p:stä maaliskuun 11 p:ään ja syyskuun 1 p:stä joulukuun 31 p:ään filosofian kandidaatti K. E. Bruun.

Toimistoapulainen (21. pl.) E. O. E. Renfors erosi heinäkuun 23 p:nä siirtyäkseen eläkkeelle ja toimistoapulainen (18. pl.) S. M. Asteljoki joulukuun 31 p:nä siirtyäkseen kaupunginkanslian palvelukseen. Toimistoapulainen G. L. Holmqvist, joka oli ollut kauan sairaana ja jonka paranemisesta ei ollut toiveita, sanottiin irti virastaan maaliskuun 1 p:stä 1950 lukien.

Täten kertomusvuonna avoimiksi joutuneet virat täytettiin seuraavasti: 21. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan valittiin elokuun 1 p:stä lukien 19. palkkaluokan toimistoapulainen T. M. Heimo ja hänen virkaansa syyskuun 1 p:stä lukien 18. palkkaluokan toimistoapulainen A. H. Ikonen, joka myös elokuun aikana hoiti virkaa sijaisena. Ikosen seuraajaksi valittiin rouva G. E. Ripatti lokakuun 1 p:stä lukien; virkaa hoiti syyskuussa toimistoapulainen S. I. Kaila, jonka sijaisena toimi ylimääräinen toimistoapulainen A. M. Pitkänen.

Ylimääräisinä toimistoapulaisina toimivat: neiti H. A. Lehtinen, rouvat M. A. Pitkänen ja I. M. Tarmo koko vuoden, neiti S. M. Kivi tammikuun 15 p:stä joulukuun 31 p:ään, rouva A. I. Uusivuori tammikuun 16 p:stä elokuun 16 p:ään, rouva E. M. Järnefelt huhtikuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään, neiti A. A. Äikää lokakuun 1 p:stä joulukuun 31 p:ään ja rouva A. I. Åström marraskuun 1 p:stä joulukuun 31 p:ään sekä laskua vastaan ent. notaari G. T. Soura marraskuun 1 p:stä 1948 helmikuun 28 p:ään 1949 ja lakitieteen ylioppilas P. Palonen toukokuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään.

Sivuhuoneiston siivooja A. Soitinkangas sanottiin huoneiston menettämisen takia irti toimestaan syyskuun 30 p:stä lukien; uuden sivuhuoneiston siivoojaksi otettiin rouva V. Pollari marraskuun 15 p:stä lukien. Kesän aikana toimi nuorukainen M. Närhi samoin kuin edellisenäkin vuonna vahtimestarin apulaisena.

Avioliiton solmiamisen johdosta toimistoapulainen M. M. Rinne sai uuden sukunimen Markkula ja ylimääräinen toimistoapulainen H. A. Lehtinen uuden sukunimen Björkman.

Sairauslomaa saivat: toimistopäällikkö O. Bruun tammikuun 24 p:stä maaliskuun 23 p:ään ja syyskuun 6 p:stä marraskuun 8 p:ään, jolloin virkaa hoiti oman virkansa ohella

aktuaari A. Kytömaa; aktuaari A. Kytömaa joulukuun 19 p:stä 31 p:ään ilman sijaista; ylimääräinen aktuaari A.-M. Lipponen maaliskuun 19 p:stä huhtikuun 30 p:ään sijaisenaan oman virkansa ohella kirjaston- ja arkistonhoitaja A. J. Saxén; kirjaaja A. V. Jäppinen helmikuun 3 p:stä 12 p:ään ilman sijaista; toimistoapulainen E. M. N. Inberg lokakuun 1 p:stä 8 p:ään ilman sijaista; toimistoapulainen G. Fontell maaliskuun 17 p:stä huhtikuun 2 p:ään sijaisenaan toimistoapulainen A. D. Grönroos, jonka virkaa hoiti ylimääräinen toimistoapulainen A. I. Uusivuori; toimistoapulainen X. E. Bergh tammikuun 8 p:stä helmikuun 5 p:ään ja lokakuun 17 p:stä 22 p:ään ilman sijaista; toimistoapulainen M. M. Markkula marraskuun 29 p:stä joulukuun 5 p:ään ilman sijaista; toimistoapulainen A. D. Grönroos tammikuun 1 p:stä helmikuun 15 p:ään sijaisenaan rouva A. I. Uusivuori; toimistoapulainen G. L. Holmqvist tammikuun 8 p:stä maaliskuun 7 p:ään sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen H. A. Lehtinen sekä huhtikuun 19 p:stä heinäkuun 15 p:ään sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen M. A. Pitkänen ja elokuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen I. M. Tarmo; toimistoapulainen S. I. Anijärvi marraskuun 24 p:stä 28 p:ään ilman sijaista; sekä toimistoapulainen S. I. Kaila lokakuun 7 p:stä 12 p:ään ilman sijaista.

Synnytyslomaa saivat: toimistoapulainen S. T. I. Ohenoja maaliskuun 8 p:stä toukokuun 1 p:ään sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen H. A. Lehtinen ja ylimääräinen toimistoapulainen M. A. Pitkänen marraskuun 7 p:stä joulukuun 31 p:ään sijaisenaan ylimääräinen toimistoapulainen A. I. Åström.

Toimistoapulainen S. M. Asteljoki sai määräyksen kaupunginkansliaan elokuun 16 p:n ja joulukuun 31 p:n väliseksi ajaksi osallistuakseen siellä talousarvion valmistelutöihin; hänen sijaisenaan oli toimistoapulainen A. D. Grönroos, jonka virkaa hoiti ylimääräinen toimistoapulainen H. A. Björkman.

Palkkatonta yksityislomaa saivat: aktuaari K.-E. Forsberg marraskuun 16 p:stä joulukuun 31 p:ään sijaisenaan kirjaston- ja arkistonhoitaja A. J. Saxén, jonka virkaa hoiti ylimääräinen apulaisaktuaari K. Bruun; toimistoapulainen A. A. Ahlman heinäkuun 18 p:stä 31 p:ään; toimistoapulainen S. I. Anijärvi heinäkuun 18 p:stä 31 p:ään; toimistoapulainen A. D. Grönroos heinäkuun 18 p:stä 31 p:ään; toimistoapulainen S. T. I. Ohenoja toukokuun 16 p:stä kesäkuun 15 p:ään; ylimääräinen toimistoapulainen I. M. Tarmo heinäkuun 11 p:stä 21 p:ään; sekä ylimääräinen toimistoapulainen E. M. Järnefelt elokuun 10 p:stä 19 p:ään, kaikki ilman sijaista.

Kaupunkiliiton ansiomerkki yli 30 vuoden palveluksesta hankittiin kaupunginhallituksen toimesta aktuaari V. Kuhlefeltille, eroavalle toimistoapulaiselle E. O. E. Renforsille ja toimistoapulaiselle G. M. A. Fontellille.

Henkilökunnan röntgenlöpivalaisu järjestettiin syksyllä tuberkuloositoimistossa; siihen osallistui 5 miespuolista ja 14 naispuolista viranhaltijaa. Tutkimuksen tulos oli tyydyttävä.

Palkkausolot. Samoin kuin kaupungin muutkin virat, siirrettiin kaikki tilastotoimiston virat kaksi palkkaluokkaa ylemmäksi helmikuun 1 p:stä lukien. Tätä koskeva kaupunginvaltuuston päätös tehtiin vasta syksyllä, joten kaikille joulukuun 1 p:nä kaupungin palveluksessa oleville maksettiin ennen joulua takautuvasti lisäpalkat.

Siihen nähden, että toimiston vastuunalaisissa ja johtavissa asemissa olevien viranhaltijain palkat olivat huomattavasti valtion vastaavien tilastovirastojen viranhaltijain palkkoja alemmat, tilastotoimisto teki syksyllä kaupunginhallitukselle niiden korottamista koskevan esityksen. Koska kaupunginhallituksen mielestä ei voitu ryhtyä erillisiin palkkajärjestelyihin, toimiston ehdotus evätettiin.

Koska suhteettoman suuri osa toimistoapulaisten viroista kuului alempiin 16. ja 18. palkkaluokkiin ja toimisto piti tärkeänä, että sillä oli riittävästi toimistoapulaisia myös ylemmissä palkkaluokissa, toimisto ehdotti, että kolme toimistoapulaisen virkaa siirrettiisiin 16. palkkaluokasta 18. palkkaluokkaan. Tämäkään ehdotus ei tullut hyväksytyksi.

Palkkalautakunnan määräämät uudet henkilökortit kirjoitettiin ja ne valmistuivat ennen vuoden loppua.

Huoneisto-olot. Koska toimistolle osoitettu virastotalossa oleva sivuhuoneisto oli osoittautunut epämukavaksi ja epäkäytännölliseksi, eikä siihen voitu sijoittaa toimiston hankkimia uusia tilastokoneita, kiinteistölautakunta osoitti toimistolle uuden sivuhuoneiston kaupungin ostamasta ent. Betanian talosta Merimiehen- ja Perämiehenkadun

ulmassa. Sitten kun huoneisto oli asianmukaisesti kunnostettu, se otettiin käyttöön yksyllä.

Julkaisutoiminta. Toimintavuoden aikana ilmestyivät seuraavat 8 teosta:

- Tammik. 20. Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 58. 1945. Edellinen osa. IV + 326 s.
 Maalisk. 28. Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta. 58. 1945. Jälkimmäinen osa. III + 347 s.
 Huhtik. 4. Helsingin kaupungin tilasto. I. Terveysten- ja sairaanhoito. 30. 1945. Edellinen osa. IV + 152 s.
 Kesäk. 29. Helsingin kaupungin tilastollinen vuosikirja. — Statistisk årsbok för Helsingfors stad. 38. 1949. XIII + 438 s.
 Heinäk. 16. Helsingin kaupungin kunnalliskalenteri. 21. 1949. XV + 508 s.
 Heinäk. 16. Kommunalkalender för Helsingfors stad. 21. 1949. XV + 507 s.
 Jouluk. 12. Helsingin kaupungin tilasto. II—III. Ulkomaan kauppa ja merenkulku. 12. 1945—47. IV + 27 + 109 + 123 s.
 Jouluk. 31. Helsingin kaupungin kunnallinen asetuskokoelma. 26. 1948. XXI + 310 + 68 s.

Painatustöitä vaikeuttivat kertomusvuonna samat hankaluudet kuin edellisinäkin vuosina. Kunnallisen asetuskokoelman painattaminen täytyi siirtää toiseen kirjapainoon, mutta siitä huolimatta saatiin v:n 1948 vuosikerta valmiiksi vasta juuri ennen vuoden loppua ja sen ruotsinkielinen painos jäi seuraavaan vuoteen. Kertomusvuoden omasta vuosikerrasta ei tämän johdosta saatu ainoatakaan vihkoa julkisuuteen, vaikka oli ilmeistä, että asetuskokoelman irtovihkojen ilmestymistä jatkuvasti sen mukaan kuin uusia lakeja, asetuksia ja ohjesääntöjä vahvistetaan, oli pidettävä erittäin tärkeänä, koska kunnallishallinnon eri elimet luonnollisesti tarvitsevat tarkempia tietoja uusista määräyksistä etupäässä juuri silloin kun niitä oli ryhdyttävä soveltamaan.

Kunnalliskalenteri saatiin sitä vastoin suurin ponnistuksin julkisuuteen kesän aikana ja tilastollinen vuosikirjakin ilmestyi kesällä, vaikkakaan ei, kuten oli toivottu, ennen pohjoismaista tilastokokousta. Terveystilasto ja opetuslaitosten tilasto vuosikertomuksineen olivat sitä vastoin vuoden päättyessä pahasti ajastaan jäljessä.

Kirjapainoalalla vallitsevien vaikeiden olojen vuoksi tilastotoimisto, joka aikaisemmin oli vastustanut oman kirjapainon hankkimista kaupungille, koska sen mielestä kaikkien kunnallisten painatustöiden keskittäminen yhteen painoon olisi omiaan hidastuttamaan toimiston julkaisujen valmistumista, on nyttemmin muuttanut kantaansa ja odottaa jännityksellä oman kirjapainon hankkimista kaupungille tarkoittavien suunnitelmien toteuttamista.

Eripainoksia otettiin seuraavista asetuskokoelmassa julkaistuista asetuksista: Järjestyssäännöt ammattimaista henkilöautoliikennettä varten (2 100 kpl); paloturvallisuusmääräykset ruiskumaalaamoita varten (260 kpl); taxa för hyrkuskar (220 kpl); kaupungin valtuuston työjärjestys (525 kpl); kaupunginhallituksen ohjesääntö (525 kpl); sairaalataksa (800 kpl); kaupunginkanslian johtosääntö (230 kpl); sekä kaupungin huoltokassan säännöt (5 000 kpl).

Väestöproгноosi. Usean vuoden aikana työn alaisina olleet kaupungin väestöprognosin laskentatyöt valmistuivat kertomusvuoden aikana. Kaupunginhallitukselle lähetettiin selvitys kaupungin väestön otaksutusta vastaisesta kehityksestä. Laskelmat oli suoritettu erikseen eri ikäryhmien osalta, ja töiden päätyttyä voitiin koulu- ja terveydenhoitoviranomaisille ilmoittaa, miten suuria eri-ikäisten lasten ryhmiä oli lähivuosina odotettavissa. Myös lasten jakaantuminen äidinkielen mukaan oli laskelmissa otettu huomioon. Sitä vastoin ei voitu laskea eri kaupunginosien, varsinkaan liitosalueen, väestöprognoseja, koska väestön kehitys tätä nykyä asumattomilla alueilla oleellisesti riippui asemakaavoista ja kullekin alueelle suunnitellusta rakentamismuodosta.

Tilastokokous. Pohjoismaiden tilastoseurat, jotka ovat jo kauan kolmen vuoden väliajoin järjestäneet yhteisiä tilastokokouksia, olivat päättäneet, että tällainen kokous pidetään Helsingissä v. 1949. Näiden kokousten yhteyteen on tavallisesti järjestetty Pohjoismaiden suurkaupunkien tilastovirastojen neuvottelu. Tilastotoimisto piti aiheellisena järjestää tälläkin kerralla vastaavan neuvottelun, ja kaupunginhallituksen suostumuksen

saatuaan lähetti kutsun Kööpenhaminan, Tukholman, Oslon ja Göteborgin kunnallisille tilastotoimistoille. Neuvoteltuaan asiasta näiden päälliköiden kanssa lähetettiin kutsu myös muille Pohjoismaiden kaupunkien tilastovirastoille. Neuvottelupäiviksi määrättiin yleistä kokousta varten kesäkuun 15 ja 16 päivä. Osanottajia saapui runsaasti; edustettuina olivat edellä mainittujen suurkaupunkien lisäksi Norrköping, Linköping, Malmö ja Aarhus sekä Suomesta Turku ja Tampere. Ensimmäisen päivän ohjelmassa oli suurkaupunkien edustajien esittämät alustukset sekä niitä seuraava keskustelu. Jälkimmäisenä kokouspäivänä oli suurkaupunkien suljettu neuvottelu näiden tilastollisissa vuosikirjoissa olevan yhteisen Pohjoismaiden osaston tilastotaulukoista, jolloin niiden sisällystä ja kokoonpanoa pohdittiin ja uusia taulukoita suunniteltiin; sitä paitsi jaettiin toimitustyö eri kaupunkien kesken. Kokous oli erittäin onnistunut ja kaikkia osanottajia tyydyttävä. Osanottajat osallistuiivat kaupungin yleiselle tilastokokoukselle järjestämiin päivällisiin; kesäkuun 16 p:nä kaupunginhallitus oli kutsunut suurkaupunkien edustajia lounaalle kaupunginkellariin.

Tietojen ja selvitysten antaminen viranomaisille ja yksityisille. Kuten aikaisempinakin vuosina tilastotoimisto sai kuukausittain sosiaaliministeriön sosiaaliselta tutkimustoimistolta tietoja elintarvikkeiden hinnoista ja elinkustannusindeksistä, joista lähetettiin jäljennökset niitä haluaville kunnallisille virastoille, laitoksille ja viranhaltijoille. Laivaliikenteestä laadittiin tilastoa kuukausittain käyttämällä satamalaitoksen päiväkirjoja, ja tiedot lähetettiin satamaviranomaisille. Huolto- ja lastensuojelulautakunnille lähetettiin niiden vuosikertomuksia varten tarvittavat tilastotiedot yhteiskunnallista huoltoa edellisenä vuonna saaneista henkilöistä ja lastensuojelulautakunnan valvonnan alaisista lapsista sekä irtolaisista ja alkoholisteista. Sosiaaliministeriön sosiaaliselle tutkimustoimistolle lähetettiin vastaavat tiedot virallista tilastoa varten. Samalle toimistolle lähetettiin neljännesvuositain tietoja rakennustoiminnasta kaupungin alueella. Kansakoulujen tarkastajille annettiin toimiston keräämiä, kansakoulunoppilaita koskevia tilastotietoja kouluhallitukselle ja tilastolliselle päätoimistolle edelleen toimitettaviksi sekä kansakoulujen vuosikertomuksiin otettaviksi. Samanlaisia tietoja lastentarhain ja -seimien hoitamista lapsista toimitettiin lastentarhain tarkastajalle. Uudenmaan lääninhallitukselle toimitettiin eräitä sen vuosikertomusta varten tarvittavia tilastotietoja Helsingin kaupungista. Vakuutusyhtiö Pohjolalle lähetettiin tietoja tapaturman varalta vakuutettujen kaupungin työntekijäin luvusta ja heidän vuosiansioistaan. Tukholman kaupungin tilastokonttorille lähetettiin Helsinkiä koskevia tietoja Pohjoismaiden suurkaupunkien yhteistä, näiden vuosikirjoissa julkaistavaa tilastoa varten. Tilastolliselle päätoimistolle lähetettiin tavanmukainen kaupungin raha-asioita v. 1948 koskeva tilasto sekä tilastotoimiston keräämät tiedot yleishyödyllisistä rahastoista. Maailman terveydenhoitojärjestölle Genevessä toimitettiin sen pyytämiä väestötietoja Helsingistä. Valtiokalenteria varten laadittiin luettelo kaupungin virastoista ja niiden viranhaltijoista. Tampereen kaupunginaktuaarille lähetettiin eräitä hänen pyytämiään tilastotietoja ja Mikkelin kaupunginhallitukselle lausunto eri kansalaisryhmien osallistumista kunnallisverojen maksuun valaisevan tilaston mahdollisuudesta ja olemassaolosta. Cities of the World nimistä hakuteosta sekä Bonniers konversationslexikon nimistä tietosanakirjaa varten lähetettiin Helsinkiä koskevia tietoja.

Kuukausijulkaisu. Koska tilastollisen vuosikirjan painattaminen vaati pitkän ajan ja tämän julkaisun ilmestyessä siinä olevat tiedot eivät olleet niin tuoreita kuin olisi ollut suotavaa, tilastotoimisto ehdotti kaupunginhallitukselle, että ryhdyttäisiin julkaisemaan tilastollista kuukausijulkaisua, johon voitaisiin painattaa paitsi joka kerran toistuvia taulukkoja myös suppeita tekstiasuisia yleiskatsauksia ja erikoistutkimusten tuloksia. Kaupunginhallitus suostui ehdotukseen mikäli kaupunginvaltuusto päättäisi ottaa seuraavan vuoden talousarvioon määrärahan kustannusten suorittamiseen. Kaupunginhallituksen talousarvioehdotuksessa varattiin tarkoitukseen määräraha painatuskustannusten momentin kohdalla, ja kun valtuusto hyväksyi momentin muutoksitta, oli tämä aloite saatettu onnelliseen ratkaisuun ilman valtuuston tekemää nimenomaista päätöstä.

Tilaston parantamista tarkoittavia toimenpiteitä. Kaupungin työntekijäin palkkoja valaisevaa tilastoa varten laadittiin kaupungininsinöörin toimesta uusi, ammattiryhmiä käsittävä luettelo, joka oli otettava käyttöön v:n 1949 palkkatilastoa laadittaessa, jolloin myös uudet palkkakortit ensi kerran oli käsiteltävä.

Työtehotimisto oli revisiotoimiston kehoituksesta laatinut sairaalain potilaskirjan-

pitoa koskevan uudistamishdotuksen. Sen mukaan laadittaisiin useita potilaskortin kappaleita, joista yksi, oltuaan asianomaisessa lääkärinkansliassa, oli potilaan poistuttua sairaalasta lähetettävä tilastotoimistoon potilastilaston laadintaa varten. Lausunnossaan tilastotoimisto ilmoitti mielellään osallistuvansa kyseisen tilaston laatimiseen, mutta huomautti, että sille tulevassa potilaskortissa oli oltava tarkat merkinnät siitä taudista, jonka kohdalle potilas oli merkittävä tilastoa laadittaessa. Tästä sekä muista käytännöllisistä seikoista neuvoteltiin laajasti vuoden varrella, ja toimisto sai koelähettyksenä Kivellän sairaalan eri osastoista lokakuussa poistettujen potilaiden kortit. Kun niissä ei ollut merkintää potilaan taudista, toimisto esitti sairaalalautakunnalle, että lääkäreille annettaisiin määräys merkitä kortteihin ainakin tautiennimistön numero. Lautakunta päätti kuitenkin, että koko asia ei tällä kerralla vielä antanut aihetta toimenpiteisiin. Pyydettyään asianomaisilta ylilääkäreiltä lausuntoa, lautakunta katsoi olevan syytä jäädä odottamaan uuden tautinimistön valmistumista. Näin ollen koko aloite raukesi toistaiseksi.

Tilastotoimisto, joka oli sitä mieltä, että olisi saatava tilasto työntekijäin ammattiyhdistysten jäsenmäärästä, teki sensuuntaisen ehdotuksen ammattijärjestölle, mutta tämä ilmoitti, ettei sellaisia tietoja voitu antaa.

Verotilastot. Tilasto kunnallisverotuksesta v:n 1947 tulojen perusteella valmistui keväällä 1949. Tutkimuksessa käytettiin edustavaa menetelmää, jolloin n. 1/5 aineistosta käsiteltiin. Tavallista enemmän yksityiskohtia tutkittiin, mm. saatiin tietoja keskimääräisestä verotetusta tulosta kaupunginosittain ja ammatti- ja yhteiskuntaluokittain. Syksyllä aloitettiin uusi kunnallisverotilasto, mitä varten valittiin määrätyt kaupunginosat, joita käsiteltiin kokonaisuudessaan. Nämä työt jatkuivat v. 1950. Tilastollisen päätoimiston kanssa sovittiin v:n 1949 valtionverotusta koskevasta yhteistyöstä. Tilastotoimiston osalle tuli tällöin lävistystyöt, kun taas päätoimisto hoiti konekäsittelyn. Nämä työt eivät päässeet alkuun vielä kertomusvuoden kuluessa.

Kunnallisten virastojen ja laitosten kirjallisuuden luettelointi. Revisiotoimisto oli kiinnittänyt huomionsa siihen, että kunnallisissa laitoksissa oli runsaastikin kirjallisuutta, sekä kunnallishallintoa laajemmassa mielessä että asianomaisen laitoksen erikoistoimintaa koskevaa. Tämä erikoiskirjallisuus olisi ilmeisesti saatava tehokkaammin kaupungin virkakunnan käyttöön kuin mitä asianlaita oli. Revisiotoimistosta näytti siltä, että kunnallishallinnollinen keskuskirjasto olisi keskitettävä kaupunginkirjaston yhteyteen, missä olisi pidettävä kortistoa eri virastojen käsikirjastoissa olevista kirjoista. Lisäksi toimisto ilmoitti olevan tarpeen, että laitoksissa pidettäisiin kiinteätä hankintaluetteloa kaikesta hankitusta kirjallisuudesta. Kaupunginhallitukselle lähettämässään esityksessä revisiotoimisto ehdotti, että kirjastolautakunta saisi tehtäväkseen laatia tämänsuuntaisen yksityiskohdallisen ehdotuksen. Lautakunta puolestaan oli sitä mieltä, että aluksi kukin laitos veloitettaisiin luetteloimaan hallussaan oleva kirjallisuus kirjoittamalla luettelokortteja kahdena kappaleena, joista toinen kappale olisi toimitettava kaupunginkirjastolle, jossa nämä kortit muodostaisivat erillisen aakkosellisen luettelon.

Tilastotoimisto ilmoitti siltä pyydettyssä lausunnossa, että sen mielestä laitoksissa oleva kirjallisuus voitiin jakaa kolmeen ryhmään, nimittäin: 1) käsikirjastossa olevat hakuteokset ja ammattikirjallisuus; 2) koti- ja ulkomaan kunnallishallintoa koskevat teokset; sekä 3) Helsinki-aiheiset teokset. Toimisto katsoi olevan selvää, ettei käsikirjastoja ja niihin kuuluvia teoksia voitu siirtää pois laitoksista, joissa ne olivat miltei jokapäiväisessä käytössä, paitsi mikäli ne olivat vanhentuneita tai muutoin käyneet tarpeettomiksi. Kaupunginkirjaston tarkoituksena oli sen johtosäännön mukaan tarjota kaupungin asukkaille tilaisuus sivistyksen ja tietojen kartuttamiseen. Näin ollen oli kirjastoon hankittava sekä kunnallishallinnon alaan kuuluvaa että myös Helsingin kaupungin historiaa samoin kuin sen entisiä ja nykyisiä oloja valaisevaa vleistajuista- ja tietokirjallisuutta. Sitä vastoin tuskin oli tarkoituksenmukaista kerätä sen hyllyille harvoin käytettyjä erikoisteoksia ja vuosikertomuksia. Erikoisen tutkijoita varten tarkoitettujen osaston perustaminen kaupunginkirjaston yhteyteen olisi tilastotoimiston mielestä tarpeetonta, koska sekä tilastotoimistolla että kaupunginarkistolla oli paremmat edellytykset siihen. Tilastotoimistoon oli lahjoituksina ja vaihtamalla saatu paljon sellaista kunnallista ja Helsingin oloja valaisevaa kirjallisuutta jota ei ollut muualla ja jota se enimmäkseen tarvitsi omia töitään varten. Kun tämän kirjallisuuden hankkimisesta ei ollut kustannuksia ja kun sen käyttö toimiston töissä takasi, että vuotuisiin sarjoihin mahdollisesti syntyneet aukot helposti huomataan ja täydennetään, näytti siltä, että toimiston kirjaston tulisi saada edelleen

kehittyä tähänastiseen tapaan jonkinlaiseksi kunnalliseksi keskuskirjastoksi. Kun toimiston viranhattijakuntaan kuului ammattikoulutuksen saanut kirjastonhoitaja, saivat sen kokoelmat myös asianmukaisen hoidon ja täydennyksistäkin voitiin pitää järkipäristä huolta.

Kaupunginarkiston ja kaupunginmuseon kokoelmat olisi edelleen jätettävä näiden laitosten hoiviin, koska ne olivat laitosten toiminnalle välttämättömiä, ja niiden olisi sallittava täydentää kirjastojaan kummankin omaan alaan kuuluvilla teoksilla. Erikoisesti voitaisiin määrätä, että kaupunginarkiston kirjaston olisi toimittava jonkinlaisena kaupunkikuntien ja varsinkin Helsingin historiaa käsittävien teosten erikoiskirjastona. Kuvateokset taas kuuluivat lähinnä kaupunginmuseon toimialaan.

Yhtenäisen kirjaluettelon laatimisesta kaikissa kunnallisissa laitoksissa ja virastoissa säilytetystä kirjoista olisi tietysti jossain määrin hyötyä, vaikkakin tavallisesti voitiin ilman luetteloa suunnilleen tietää mistä laitoksesta oli tiedusteltava kussakin tapauksessa tarvittavaa erikoiskirjallisuutta ja puhelimitse hankkia tarkempia tietoja siitä. Tästä huolimatta näytti siltä, että yhteisestä luettelosta, jossa on tiedot kunnallishallintoa koskevasta erikoiskirjallisuudesta samoin kuin Helsingin aiheisesta kirjallisuudesta, olisi hyötyä. Tämä yhteinen luettelo voitaisiin tällöin sijoittaa tilastotoimistoon, jolla nykyisin oli suurin erikoiskirjasto, jonka kirjoista jo oli olemassa kaksi korttiluetteloa, joiden kortit ovat järjestetyt sekä asiaryhmien mukaan että kirjan laatijan nimen mukaan aakkosjärjestykseen.

Asiaa käsitellessään kaupunginhallitus päätti kehoittaa tilastotoimistoa ryhtymään valmisteluihin kaupungin virastoissa ja laitoksissa olevan kunnallishallinnollisen kirjallisuuden keskuskortiston aikaansaamiseksi sekä laatimaan luettelomista varten tarvittavat kortit. Luettelomiskorttien valmistuttua tuli virastojen ja laitosten inventoida ja luetteloida hallussaan olevat kirjavarastot tilastotoimiston antamien ohjeiden mukaisesti.

Tilastotoimisto ryhtyi työhön kirjastonhoitajansa Å. J. Saxénin johdolla. Inventoimis- ja luetteloimistyön suorittaminen uskottiin kaupunkikirjaston eläkkeelle siirtyvälle amanuenssille G. Ahngerille, joka kuitenkin vasta alkusyksyllä oli tilaisuudessa aloittamaan työnsä.

Kaupungin 400-vuotisjuhlanäyttelyn valmistelutyöt. Kertomusvuoden aikana toimisto laati useita kaupungin kehitystä valaisevia taulukkoja ja kuvia, jotka toimitettiin näyttelytoimistoon piirrettäviksi.

Seurakuntien väestökirjanpito. Kaupungin evankelis-luterilaiset seurakunnat päättivät kertomusvuoden aikana keskittää väestökirjanpitonsa perustamalla yhteisen keskuksen, josta kaikkien kaupungin asukkaiden henkilötiedot oli saatavissa ja johon kaikki kunkin seurakunnan jäsenten keskuudessa sattuneet muutokset oli ilmoitettava. Kunnallisen tilaston kannalta tämä uudistus oli hyvin tervetullut ja keskuksen perustamisessa avusti aktuaari K.-E. Forsberg, joka edellisenä vuonna oli tutkinut Tukholman uutta väestökirjanpitoa.

Erinäiset muut toimenpiteet. Kassa- ja tilisäännön uusimista varten asetettu komitea oli pyytänyt lausuntoa laatimastaan alustavasta ehdotuksesta uudeksi tilisäännöksi. Tilastotoimisto esitti lausunnossaan eräitä huomautuksia: mm. se lausui, että olisi määrättävä kenen asiana on päättää laskujen hyväksymisestä ja katsoi puolestaan, että virastojen ja laitosten päälliköt olisi katsottava ilman erikoispäätöstä oikeutetuiksi hyväksymään alaistensa laitosten laskut, koska he muutoinkin olivat vastuussa näiden toiminnasta; toimisto huomautti myös, että virastojen päälliköt olisi vapautettava liiallisesta laskujen yms. allekirjoittamisesta. Varastohallintoa koskevia uusia säännöksiä olisi täydennettävä siten, että selvästi kävisi ilmi kuka on oikeutettu tilaamaan tavaraa varastoon, sillä ehdotuksessa oli vain määräyksiä siitä, kuka sai tilata tavaraa varastosta; samoin olisi määrättävä mitä varastolla tarkoitetaan, so. onko esim. viraston konttoritarpeiden varasto katsottava sellaiseksi varastoksi josta säännöissä oli puhe ja josta saa tavaraa ainoastaan kirjallista tilausta vastaan. Toimisto oli myös sitä mieltä, ettei sen julkaisuvarastosta olisi pidettävä varsinaista varastokirjanpitoa, koska suurin osa sen julkaisuista jaettiin ilmaiseksi kaupungin laitoksille ym. sekä lähetettiin vaihtokappaleina sen kirjanvaihtajille. Toimiston suurta kirjastoakaan ei ollut merkitty kalustoluetteloon eikä sille voitu panna mitään määrättyä arvoa, koska se enimmäkseen oli saatu ilmaiseksi tai lahjana.

Menot ja tulot. Seuraava taulukko osoittaa, missä määrin tilastotoimistolle myönnettyjä määrärahoja käytettiin:

Talousarvion momentti- nimike	Määrärahat talousarvion mukaan, mk	Siirto- ja lisä- määrärahat, mk	Yhteensä käytettävissä olevia varoja, mk	Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—), mk
Sääntöpalkkaiset virat	7 315 210	¹⁾ 634 325	7 949 535	7 949 535	—
Tilapäistä työvoimaa.....	1 728 540	3 600	1 732 140	1 732 140	—
Vuokra.....	229 104	²⁾ 256 500	485 604	452 114	³⁾ + 33 490
Valaistus	12 000	—	12 000	10 977	+ 1 023
Siivoaminen	54 000	—	54 000	53 038	+ 9 621
Painatus ja sidonta	5 000 000	599 759	5 599 759	5 599 759	—
Tarverahat	300 000	—	300 000	326 046	⁴⁾ — 26 046
Yhteensä	14 638 854	1 494 184	16 133 038	16 123 609	+ 9 429

Toimiston tulot myydyistä julkaisuista olivat 59 649: 60 mk.

Kalustohankinnat. Loppukesällä toimisto sai edellisenä vuonna tilatut tilastokoneet, reikäkorttien lävistämiskoneet sekä lajittelukoneen, jotka sijoitettiin toimiston sivuhuoneistoon, jossa oli vaihtovirta. Lisäksi toimistolle myönnettiin määrärahoja seuraavien esineiden hankkimiseen: 2 tammista kirjoituspöytä 8 000 mk, 2 pöytävalaisinta 2 000 mk, ns. peg board laite 3 200 mk, 1 tuoli 3 255 mk, sivuhuoneiston kalustamiseen tarvittavat 1 konekirjoituspöytä, 2 tuolia, jakkara, 2 hyllyä, 4 kattovalaisinta sekä sähkölevy ym. pieniä esineitä yhteensä 54 275 mk. Sivuhuoneistoon hankittiin edelleen 40 500 mk:n Addo merkinen laskukone ja 40 150 mk:n pöytäpuhelin. Neljän pöydän korjaukseen saatiin 5 200 mk ja kirjoitus- ja laskukoneiden korjauksiin 5 235 mk.

Lähetysten lukumäärä oli 3 162, mistä lähetettyjä kirjeitä 1 336 ja jaettuja julkaisuja 1 826.

Kirjasto lisääntyi 779 numerolla. Kertomusvuoden aikana solmittiin useita uusia julkaisujen vaihtosopimuksia ulkomaan kaupunkien ja laitosten kanssa. Samoin täydennettiin kirjastossa olevia eduskuntajulkaisujen sarjoja, ja toimiston julkaisuja luvattiin jatkuvasti lähettää mm. University of Kentucky nimiselle korkeakoululle, Lexingtoniin, British Library of Political and Social Science nimiselle kirjastolle Lontooseen, Crédit Lyonnais nimiselle pankille Pariisiin ja United Nations Library nimiselle kirjastolle Geneveen.

¹⁾ Siitä 407 030 mk palkankorotuksiin ja 227 295 mk sairauslomasijaisten palkkaamiseen. — ²⁾ Siitä 252 000 mk vuokrankorotuksen suorittamiseen. — ³⁾ Siitä 30 972 mk lämpökustannusten palautusta ja 2 518 mk tilitysvuokran säästöä. — ⁴⁾ Kaupunginvaltuuston sallima ylitys.